

ДЕРЖАВОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

Універсали Центральної Ради

УТВОРЕННЯ УЦР

- ▶ З перших днів національної демократичної революції відбувалося згуртування національних сил, і це привело до виникнення загальноукраїнського громадсько-політичного центру, покликаного очолити масовий народний рух, - Української Центральної Ради. З ініціативою її утворення виступили водночас українські самостійники і тупівці.

- ▶ У Києві самостійників на той час очолював М. Міхновський - палкий прихильник ідеї незалежності України. Під час Першої світової війни Міхновський був мобілізований до царської армії і як юрист служив у чині поручника в Київському окружному суді з початком революції він поринув у вир політичного життя.

3 березня 1917 року самостійники оголосили про організацію УЦР, що мала перетворитися на орган тимчасового правління незалежної України. З часом Рада повинна була скликати український парламент і сформувавши звітний перед ним уряд.

АВТОНОМІЯ УКРАЇНИ – МЕТА ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

- ▶ До Центральної Ради ввійшли представники усіх українських партій – Української соціал-демократичної робітничої партії (УПСР), Української народної партії (УНП), Української партії соціалістів-революціонерів (УПСР), Української народної партії (УНП), дрібних партій.

**Голова Української Центральної ради М. С. Грушевський серед делегатів 8-ї сесії УЦР.
Грудень 1917 р.**

- ▶ Очолював Центральну Раду видатний український історик, активний діяч національного руху М. Грушевський. важливу роль в її діяльності відіграли В. Винниченко, С. Єфремов, С. Петлюра, П. Христюк та інші.

- ▶ Членами Центральної Ради стали майже всі відомі українські письменники, історики, юристи, інші представники інтелектуальної еліти. Діяльність Ради була зосереджена, головним чином, на вирішенні національного питання, досягнення автономії України.

- ▶ В. Винниченко, керівник однієї з найважливіших у Центральній Раді Української соціал-демократичної робітничої партії писав пізніше:
- ▶ **"Нічим не поступав з своєї соціально-політичної партійної програми ні на мить не спиняючи своєї роботи серед українського пролетаріату, ми в той же час у самій Центральній Раді свідомо покладали надалі вирішення гострих соціальних питань. Бо ми боялись, що не досить зміцнена, усталена національна єдність може хитнутись, розбитись через незгоду в сфері соціального будівництва".**

СКЛАД І СТАТУС УЦР

- ▶ Розпочавши свою діяльність із нечисленної групи відомих діячів українського національного визвольного руху, УЦР з часом перетворилася на справжній керівний осередок національно-демократичної революції, своєрідний український парламент.

- ▶ Повний склад Ради восени 1917р. становив 822 члени. Формувалася вона за рахунок громадських організацій, політичних партій, територіальних представництв тощо. Всеукраїнська Рада селянських депутатів мала в УЦ 212 членів, Всеукраїнська рада військових депутатів – 158, Всеукраїнська рада робітничих депутатів – 100.

- ▶ Центральна Рада об'єднала більшість громадських об'єднань, організацій, які діяли в Україні в післяреволюційну пору. За цими об'єднаннями стояла більшість жителів в Україні. Це дозволяло УЦР всі законні підстави виступати в ролі загальнонаціонального представницького органу.

ПЕРШИЙ УНІВЕРСАЛ УЦР І АВТОНОМІЯ УКРАЇНИ

- ▶ В умовах загальнонаціонального піднесення Центральна рада наважилася на рішучий крок: 10 червня схвалила і того ж дня урочисто проголосила на Всеукраїнському військовому з'їзді Універсал "До українського народу на Україні й поза Україною суцям", пізніше названий Першим універсалом, проголошував автономію України і закликав народ до організації нового політичного ладу в Україні.

- ▶ В Універсалі висловлювалася надія на те, що неукраїнські народи, які живуть разом в Україні з українцями будуватимуть автономний устрій, здатний покінчити з безладдям у краї.
- ▶ Універсал справив величезне враження на суспільство. З місць йшли сотнями телеграми, в яких висловлювалися солідарність з Радою і запевненням у щирій підтримці.
- ▶ Іншою була реакція на універсал з боку Тимчасового уряду.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПЕРШОГО УНІВЕРСАЛУ

- ▶ Україна вільна, але не відокремлена від Росії (автономія).
- ▶ Вищий законодавчий орган в Україні — майбутні Всенародні українські збори або Сейм.
- ▶ Українська Центральна Рада «на чолі нашого народу».
- ▶ Кожен орган місцевої влади, що виступав за інтереси української народу мав негайно налагодити адміністративні зв'язки з УЦР.
- ▶ Місцеву адміністрацію, яка була проти «українства», мало бути переобрано.
- ▶ У населених пунктах, де переважали національні меншини, українці повинні були «прийти до згоди й порозуміння», щоб будувати новий лад.
- ▶ Натомість УЦР сподівалася, що «народи неукраїнські» теж долучатимуться до розбудови автономної України.
- ▶ З наступного місяця запроваджувався «особливий податок на рідну справу», який мав пересилатися до бюджету УЦР.

НАСЛІДКИ

- ▶ Для виконання проголошених намірів 28 червня було створено Генеральний Секретаріат - уряд, що набував значення уряду та виконував всі постанови УЦР.
- ▶ Тимчасовий уряд Росії прислав делегатів для переговорів, результатом яких стало визнання УЦР крайовим органом російського уряду та поява наступного Універсалу.

ДРУГИЙ УНІВЕРСАЛ

- ▶ У другому Універсалі датованому 3 (16) липня 1917 року зазначалося, що Центральна Рада має поповнитися найближчим часом представниками інших народів, які живуть в Україні, після чого стане єдиним найвищим органом революційної демократії України.
- ▶ Зміст Універсалу свідчить, що Центральна Рада зробила істотні поступки урядові, який прагнув обмежити національно-визвольний рух певними рамками. Для українців цінність укладеної угоди істотно знижувалася тим, що не окреслювалась територія, на яку мала поширюватися влада Центральної Ради.

УНІВЕРСАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.

Народи Української і всі народи України!

Також і трудна година вилла на землі республіки Російської. На ділові і словах їм неможливо і країна боротьба. Центрального Правительства нехай і по державі ширяться безладдя, брідка і руїна.

Наш край так само в небезпечі. Без влади, душі, єдиної, народної, Україна так може впасти в безодню усобиці, різни, злощастя.

Народи український. Ти, разом з братів народами України, постави нас борити права, здобути боротьбою, творити, лад і будувати нове життя на землі землі. І ми, Українська Центральна Рада, тисею згодою во їм творити лад і в нашій країні, до їм рятувати всієї Росії, оповіщаємо:

Віднині Україна стає Українською Народною Республікою.

Не відділяючись від республіки Російської і зберігаючи єдність її, ми твердо ставимо на нашій землі, щоб силами нашими пометти всієї Росії, щоб вся республіка Російська стала федерацією рівних і малих народів.

До Установчих Зборів України вся власть творити лад на землях наших, давати закони і вранити надложити нам, Українській Центральній Раді, іменованому правительству – Генеральному Секретаріату України.

Мамчи сплу і власть на рідній землі, ми таво силою і властью ставимо на європейській і революційній не тільки нашій землі, але всієї Росії.

Отже, оповіщаємо:

До території народної Української республіки належать землі, заселені і близькості українцями: Київщина, Поділля, Волиня, Тернопільщина, Полтавщина, Мараїшчина, Катеринославщина, Херсонщина, Таврія (без Криму). Отже, включення границь Української народної республіки, що до прилучення частин Буковини, Холмщини, Боронищини і сусідніх губерній і областей, до близькості населення українська, має бути встановлено по згоді організаційної воли народів.

Всіх-до громадян цих земель оповіщаємо:

Віднині на території Української народної республіки існуюче право власності на землі поміщицькі та інші землі внутрішніх козистів сільсько-господарського значення, а також на удільні, монастирські, казенні та церковні землі насується. Присягаю, що землі ті с властью всього трудового народу і мають перейти до нього без викопу, Українська Центральна Рада доурачує: громадському секретаріату по земельних справах негайно виробити закон про те, як порозділити земельні комітети, обрані народом, тими зв'язками до Українських Установчих Зборів.

Права робітництва в Українській Народній Республіці має бути негайно утвореною. А зараз оповіщаємо:

На території Народної Республіки України з цього дня установлюється во всіх підприємствх всім годна праці.

Тяжкий і трудний час який перебуває вся Росія, а з нею і наша Україна, вимагає доброго урядування, виробництва, рівноправного розподілення продуктів сільськогосподарства і промислової праці, і терез те призначено Генеральному Секретаріату праці від цього дня разом з представництвом від робітництва, аспіновати державну контролю над продукцією на Україні, вилучити інтереси як України, так і всієї Росії.

Четвертий рік на фронті льється кров і гинуть марно сили всіх народів сплуту. Волею і іменем Української Республіки ми, Українська Центральна Рада, ставимо твердо на тому, щоб мир було встановлено

як найшвидше. Для того ми лажимо рішучі заходи, щоб через Центральне Правительство примусити і спільників і ворогів негайно розпочати мирні переговори.

Так само будемо вбати, щоб на мирному конгресі права народу українського в Росії і по за Росією не було з заміреном портушено. Але до миру кожні громадянин Республіки України, разом з греко-латинськими народами Російської Республіки, повинні стійти твердо на своїх волях як на фронті, так і в тилу.

Останніми часами ми здобути резолюції було затежнено відволеком царю на смерть. Оповіщаємо:

Однині на землі республіки Української смертя нара насується. Всім уваленням і затримкам за політичні виступи, зроблені до цього дня, як уже засудженням, так і несудженням, а також і тим, хто ще до відповідальності не лаживився, дається новна амністія. Про се негайно буде виданий закон.

Буд на Україні повинен бути справедливий, відповідний духом народу.

З таво метою призначено Генеральному Секретаріату судових справ виробити всі заходи до урядування судівництва і вранити до згоди з українськими поглядками народу.

Генеральному Секретаріату внутрішніх справ призначаємо:

Важкі всіх заходи до закріплення і пошарення при місцевому самоорядуванні, що вляжеться органічно з цією адміністративною владою на місцях, і до встановлення найлішого зв'язку і співробітництва його з органами революційної демократії, що має бути найкрайшою основою місцевого демократичного життя.

Так само в Українській народній республіці має бути забезпечено всі свободи, здобути незалежним рішенням: опободу, слободу, друку, віри, зборання, союзи, страйків, недоторканності особи і мешканців, право і можливість уживання місцевих мов в школах і в усіх установках.

Український народ сам довгі роки борючись за свою національну волю і нікі її дробушка, буде твердо охоронити волю національного розвитку всіх народностей, як в Україні судях, тому оповіщаємо: що народом: вилучено, в російському, польському та інших на Україні призначено національно-персональну автономію для забезпечення їм права і слободи самонарядування в справах їх національного життя, та доурачує іменованому Генеральному Секретаріату, Національним Борам подати нам в найближньому часі законопроект про національно-персональну автономію.

Справа призначена в горній державній справі і довший і відповідальний час. Українська народна республіка повинна наругати всі свої сили і рятувати як себе, так і фронт, і ті частини Російської Республіки, які потрібують нашої допомоги.

Громадливий іменованому Народній Республіки в федеративній Росії ми, Українська Центральна Рада, влячно всіх до рішучої боротьби з усіма безладдям і руїністством, ти до дружнього великого будівництва нових державних форм, які здужуть до істинної і повної республіки Росії здоровля сили і нову будувати. Вироблення тих форм має бути порозділено на Українських і Воєвоєвських Установчих Зборях.

Дня зборів до Українських Установчих Зборів призначаємо 27 грудня (декабрь) 1917 року, а дня зборів українців 12-9 січня (январ) 1918 року.

Про порядок складання Українських Установчих Зборів негайно видано буде закон.

7 Липні 7, лаживу (липень) 1917 року.

Каждому Олександрівському №-6 „Пресвітера“.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДРУГОГО УНІВЕРСАЛУ

- ▶ Центральна рада невдовзі має поповнитися представниками інших національностей, що живуть в Україні.
- ▶ Склад Генерального секретаріату буде оновлено та подано на затвердження Тимчасового уряду як вищий краєвий орган місцевої влади в Україні.
- ▶ Оновлений Генеральний секретаріат діятиме як представник демократії народу України та виконуватиме владні функції за згодою з революційною Росією.
- ▶ Центральна рада підготує та подасть на затвердження майбутнім Установчим зборам законопроекти про автономний устрій України.
- ▶ УЦР призначить своїх представників до кабінету Військового Міністра, Генерального штабу Росії та Верховного Головнокомандувача з метою комплектувати окремі військові частини українським населенням.

НАСЛІДКИ

- ▶ Частина петроградських урядовців не сприйняла 2 універсал. Троє міністрів-кадетів залишило кабінет, що призвело до урядової кризи та утворення нового коаліційного Тимчасового уряду.
- ▶ Одночасно з цим у Петрограді відбулося антиурядове більшовицьке повстання. А вже в серпні новий Тимчасовий уряд поставився до Центральної ради жорстко.
- ▶ 17 серпня (4 серпня — за юліанським стилем) 1917 року петроградський уряд затвердив «Тимчасову інструкцію Генеральному секретаріату». Як і домовлялися раніше, Секретаріат перетворювався на краєвий орган в Україні. Але юрисдикцію було обмежено 5 губерніями (замість 9). Генеральному секретаріату не було дозволено вести військові, продовольчі, судові справи, розвивати закордонні відносини, керувати транспортним сполученням і зв'язком (телеграф, пошта). Кількість секретарів зменшено до 7, при цьому 4 з них мали бути неукраїнцями (запроваджено квоту), тощо.

ТРЕТІЙ УНІВЕРСАЛ

- ▶ 7 листопада УЦР виступив зі своїм Третім універсалом, яким проголошувалося створення Української народної республіки (УНР), як автономної державної одиниці Російської республіки. УНР планувала вступити у федеральні відносини з тими державами, які сформувалися на руїнах імперії, і, звичайно, без більшовицьких урядів.

- ▶ III Універсал проголошував Українську Центральну Раду та її уряд—Генеральний Секретаріат єдиною владою на українських землях.
- ▶ Юрисдикція поширювалася на дев'ять українських губерній. Проголошення УНР стало видатною подією в житті українського народу. Це був черговий етап у розвитку української революції. Рішення Центральної Ради відбилося на настрої більшості населення України.

- ▶ Документ закріплював основні демократичні права і свободи: свободу слова, зборів, недоторканність особи та помешкання, 8-годинний робочий день, скасування смертної кари, амністію політичним в'язням, використання мов національних меншин тощо.
- ▶ Поміщицькі, церковні, удільні та інші землі нетрудових господарств переходили без викупу до "усього трудового народу".

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТРЕТЬОГО УНІВЕРСАЛУ

- ▶ Відтепер Україна стає Українською народною республікою.
- ▶ Намагатися, щоб Російська республіка стала федерацією народів.
- ▶ Центральна рада перебирає всю владу до Установчих зборів України.
- ▶ Скасувати право власності на сільськогосподарські землі. Ця земля належить трудящим і має перейти до нього без викупу.
- ▶ Запровадити 8-годинний робочий день
- ▶ Вжити заходи щодо мирного завершення I світової війни: закликати Антанту та Центральні держави до мирних переговорів.
- ▶ Скасувати смертну страту. Амністувати політичних в'язнів. Реформувати судову систему.
- ▶ Передбачено появу «національно-персональних» автономій для росіян, євреїв, поляків і інших національностей.
- ▶ Вибори до Установчих зборів України призначити на 9 січня 1918 року, початок їхньої діяльності — 22 січня 1918 року.

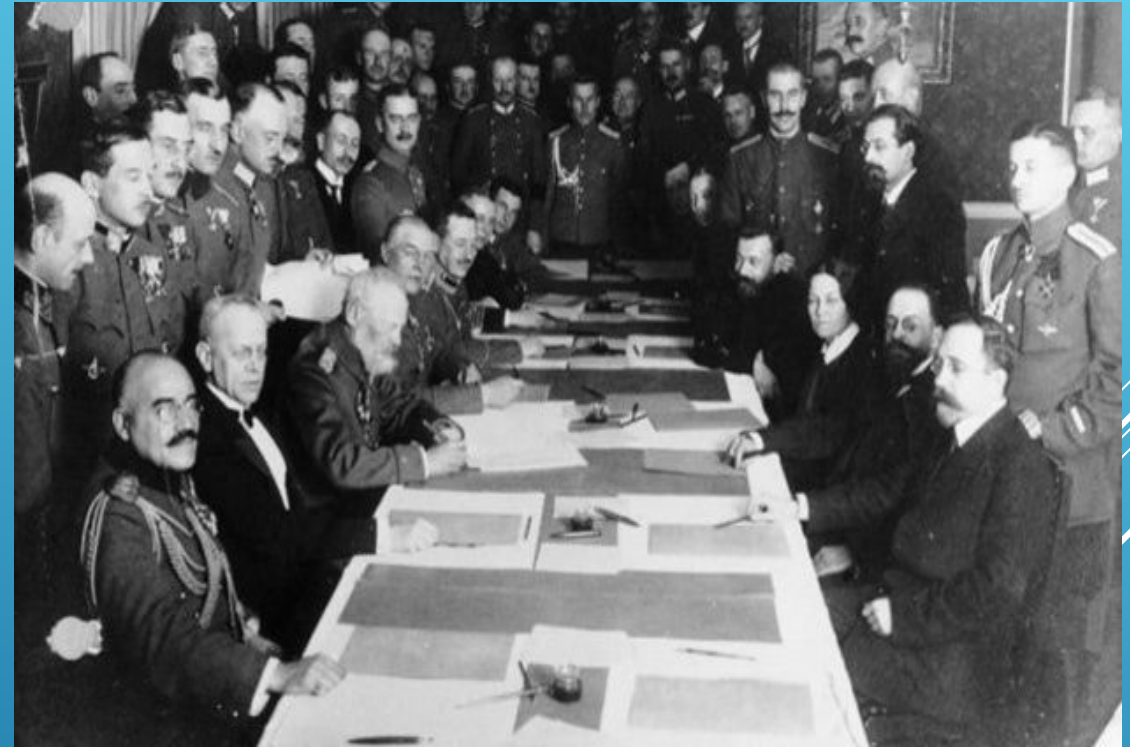
НАСЛІДКИ

- ▶ Проголошення УНР III універсалом відбулося за складнішої політичної ситуації, ніж прийняття попередніх актів. Попри значно «автономічний» характер документа, Центральній раді не вдалося його втілити в життя. Через:
- ▶ глибоку політичну та соціально-економічну кризу на теренах колишньої Російської імперії;
- ▶ війну з Центральними державами (учасники Четверного союзу);
- ▶ непослідовність і надзвичайну поміркованість самої Центральної ради в питаннях національного державного будівництва та ставлення до більшовиків.
- ▶ Останнє проявилось в нейтральній УЦР позиції під час боротьби в Україні між прихильниками Тимчасового уряду та більшовизму. Також соціалістична Центральна рада гальмувала створення української армії та не сприймала окремі дії колишніх імперських посадовців, які в тій чи іншій мірі підтримували український рух.

ЧЕТВЕРТИЙ УНІВЕРСАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

- ▶ Наприкінці 1917 року делегація УНР прибула до Берестя, де йшли мирні переговори. Тоді тривала Перша світова війна, але на Східному фронті було оголошено перемир'я. І міністр закордонних справ Австро-Угорщини граф Чернін говорив про те, що вони визнають українську делегацію як самостійну, яка має право представляти самостійну Українську Народну Республіку. Хоча де-юре вона тоді ще не була проголошена. І щоб закріпити цей статус де-юре, Центральна Рада ухвалила відповідне рішення.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ЧЕТВЕРТОГО УНІВЕРСАЛУ

- ▶ УНР — самостійна суверенна держава українського народу.
- ▶ Генеральний секретаріат перейменовано на Раду народних міністрів.
- ▶ Рада народних міністрів негайно приступає до раніше започаткованих мирних переговорів із Центральними державами та організовує боротьбу проти більшовиків і «інших напасників, що нищать та руйнують наш край».
- ▶ Має з'явитися закон про передачу трудящим землі без викупу з терміном реалізації — до початку весняних робіт. Лісові, водні ресурси та надра підпорядковані УНР як майно трудящих республіки.
- ▶ Промисловість, що виробляє продукцію для воєнних потреб, має перейти на випуск товарів народного споживання.
- ▶ Держава монополізує міжнародну торгівлю (імпорт, експорт) з метою контролю внутрішніх цін.
- ▶ У банківській системі заборонено всі операції, що пов'язані з фінансовими спекуляціями. Дозволяється кредитувати населення та підприємства для підтримки людей і суб'єктів господарювання.

НАСЛІДКИ

- ▶ Проголошення незалежної УНР дозволило українській делегації виступити повноцінним учасником мирних переговорів в Берестечку (Бресті). У підсумку, укладено мир з Центральними державами, більшовицькі війська змушені були відступити. Це сприяло відновленню української влади на більшості території, яку УНР вважала своєю.
- ▶ 4 універсал, як і попередні, мав надмірні соціальні зобов'язання. Тому економічно-соціальна частина цих актів не була виконана. Зокрема, через глибоку кризу в умовах затяжної війни та конфлікт інтересів між широкими соціальними групами (особливо в питаннях володіння землею).

▶ Історичне значення IV Універсалу полягає в тому, що він, проголосивши незалежною суверенною державою УНР, завершив процес складного, суперечливого розвитку українського національно-визвольного руху, який врешті-решт з великим запізненням відкинув ідеї автономії і федералізму. Прийняття Універсалу означало остаточний розрив з імперським центром.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ

©Світлана МАЄВСЬКА